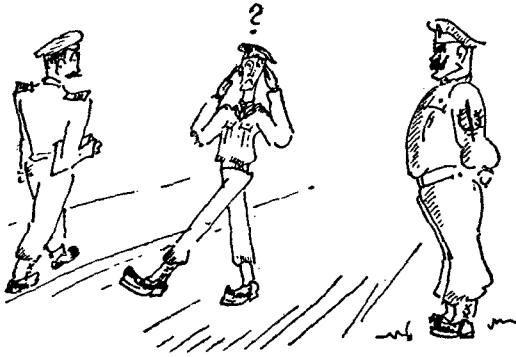

משטר ונוהג

ראובן יקירי,

במכתבך מבסס הטירונים אתה מתלונן על המשטר השרירותי לו אתה נתון שם. משטר ההופך אותך, כפי שאתה מתבטא, "כדור משחק לשבט ולחסד לכל רב-טוראי אנאלפבית"; הכובל את חופש פעולתך וחופש תנועתך ע"י הגבלות מהגבלות שונות; המטיל עליך חובות רבות ומשונות, "שהמשותף היחידי שבכור לן הוא — כי הן חסרות טעם כלשהן". הנך עורג לימי הדרור האזרחי ממנו נותקת בצורה כה פתאומית וגמורה ובו, "לא נתקלת בכגון אלה כלל".

הרשה נא לי להסביר לך לפרטיהם את טעמי המשמעת שהוטלה עליך, ולהראות לך כיצד משתלב כל פרט במקומו לשיטה שלמה ומגובשת, מחויבת המציאות הצבאית.

אך תחילה אנסה להראות לך, כי גם מחוץ לצבא נתון היית, ככל אורח אחר, למשטר שאינו פחות חמור מזה הצבאי. ההבדל האחד הוא, כי לאותו המשטר אחז רגיל, ואת זה טרם הכרת. לכשתתרגל אליו — תוך שבועות מועטים — ואם תבין את ההגיון שבו, זה לא יעיק עליך יותר משהעיק המשטר האזרחי. או אז תוכל להתחיל להתמסר בלב שלם לבעיות האמתיות של מקצועך החדש — המקצוע הצבאי — ולא עוד לבעיות המדומות הכרוכות במשטר.

עלי להצביע על הבדל נוסף וחשוב בין שני המשטרים. הבדל זה הנו בעונש בו נענש העובר על חוקי המשטרים השונים. האזרח נענש במאסר או בקנס כספי ניכר, בכל אופן נפגע הוא רצינית בכיסו ואף בפרנסתו ופרנסת התלויים בו. העונש הקיים לגבי החייל אינו אלא סמלי בלבד. מאסר ארוך יחסית או שלילת חופשתו לזמן מסוים אינם עלולים להעמיד אותו בתנאים גרועים, מאלה הנורמליים לגבינו בעת היותו בחזית או באימונים קשים. היות ואין אפשרות להטיל עליו עונש ממשי, שיפגע בו

וישאיר את רשומה יש הכרח לתת לעונשים צורה דמונסטראטיבית יותר, פוגעת בגאותו של הנע-נש (ולא בכבודו, כפי שמרגישים, בטעות, רבים בטרם התרגלו לחיי הצבא). אחרת לא תוכל להיות להם, לעונשים בצבא, השפעה כלל. בכל אופן, מראה הבדל זה צד חשוב אחד, בו המשטר הצבאי רך לאין ערוך מן האזרחי.

עתה להצגת עצם המשטר האזרחי:

האם בבית הספר לא היית נתון למרותו המוחלטת של כל מורה, אשר יתכן ובחינו הפרטיים, ומבחינת ערכו האנושי לא היה מן המוצלחים דוקא? אך אותו כיבדת, תאמר, בגלל ידענותו? הלא אותו "הרב-טוראי האנאלפבית" הוא מורה, וידענותו בצבאיות עולה על שלך לפחות כשל המורה ההוא במקצועו. הכפתור שאת רכישתו תובעים ממך? ומה היה קורה לך אילו באת לקן התנועה, למשל, לבוש בניגוד למשטר הנהוג שם — נאמר עונב עניבה? האם לא היה עונש חמור מאותה התורנות הנוספת המוטלת עליך כאן?

שמא הצעידה בסך לחדר האוכל והעמידה בתור שם? כמה שעות בלית בתור לקרח אשתקד — ובשעה 0430 דוקא?

הרי נהג הנך; האין צצים לך שלטים לבקרים על תנועה בכיוון אחד, על איסורי חניה, על הגבלות מהירות — וזאת על גבי כל ערימות החוקים והגבלות התנועה הקבועים.

אשר למסגרת הרחבה יותר: כל אורח נדרש לשלם מסי, להרשם במרשם התושבים ולהודיע על שינוי כתובתו, לקנות את מזונותיו ובגדיו בכמות מוגבלת, במחירים קבועים ובחגירות מסוימות. הוא חייב לשלוח את ילדיו לבית ספר (מסרים!) ולהפקידם בידי מורים, שאינם מכירים ושלעתים אין לו אמון בהם. ובזאת עדיין לא תמו החובות המוטלות עליו "על ידי מלכות".

והחיים ומלחמת הקיום עצמם אף מוסיפים חומרה:

המשתכר חייב לציית להוראות מעבידו (הנתון לקפ" ריסות ולמצבי רוח), לבלות מרבית שעותיו בעבודה במקום מסוים ולדקדק בכל פרטי פרטים המוטלים עליו.

והעובד העצמאי חייב לציית לרצון כל לקוחות תיה לנהל את עסקו או את אומנותו לפי עקרונות וכללים נכונים, שאינם פרי רצונו החפשי דוקא... "טוב, די כבר" אני שומע אותך באזני רוחי, (אמנם איני משוכנע כלל, אך כדי להפסיק את זרם טענותיך), גניח כי גם בתוך הייתי נתון למש" מעת, ואף מקיפה ותובענית כצבאית. ואם כן, מדוע חייב אני בכל זאת לקום בשעה 0500 דוקא, לרוץ ריצה טפשית של עשר דקות, להתרחץ בעשר דקות נוספות, להצטחצח חצי שעה, לעמוד בתור לארוחת הבוקר חצי שעה, לבלוע ארוחה זו בחמש דקות ובסוף לעמוד שעה על מגרש המסדרים עד שכבוד סגן מפקד המחלקה מואיל להופיע ולהעיק עלי מבט אחד, שיתקל כמובן דוקא באותו גרגיר חול בודד, שהספיק בינתיים לעלות על נעלי? וכל זאת תחת מטר גידופים של אותו האנאלפבית שכבר הזכרנוהו שמא רק על מנת שלא אשמח יותר מדי על אותה, פריקת עול המשמעת' שקפצה עלי, לדברך, עם גיוסי?"

אתרץ לך גם את זאת. אך לשם כך יהיה צורך לברר לעצמנו מעט את תפקידו ומהותו של הצבא בכלל.

את הפעולה עליה מצווה הצבא בימי שלום אפשר להגדיר בשתי מלים: התכוננות למלחמה. במידה שהוא ממלא אותה, כן יטיב — ממילא — למלא גם את תפקידו השני — להוות בעצם קיומו גורם מדיני, העלול לעכב או למנוע את פרוץ המלחמה. "להכין עצמו למלחמה", פירושו להכין עצמו לפעול ביעילות בתנאי מלחמה: — להתרגל לעשייה הנכונה בתנאי המלחמה, והעשייה הנכונה של צבא היא כידוע הריגת האויב וכיבוש ארצו, או לפחות, מניעת האויב מהרוג אותך ומכבוש את ארצך. וה" אויב "הנמנע" ביותר הריהו האויב המת.

"העשייה הנכונה" — תפעול הנשק, אימוני השדה של החייל הפרט, חכמת המלחמה כולה, הטקטיקה ושילוב כל הגורמים ביחידות הצבאיות למיניהן — אותם אתה כבר לומד. ועל הכרח ללמדם אין כל ויכוח בינינו.

נתעכב עוד על "תנאי המלחמה", בהם בלבד נעשית הלחימה.

תנאי המלחמה הם אכזריים, אכן הם מכתיבים

משמעת. שאולי אינה מקיפה כאורחיות, אך חמורה ואכזרית ממנה. כי העונש בה אינו אבדן פרנסה, או ציונים גרועים, או אף מאסר — בה שני עונשים בלבד, ומי יקבע איזה החמור? מות העברייני או גרימתו למות חבריו, לכשלונם, ולמפלת ענינו.

וחוקי היסוד עליהם בנוי משטר חמור זה (להת" נהגות היחיד) פשוטים ומוצטים: אל תתן לאויב לגלותך! אל תניח לו להפעיל גשקו כלפיך! אם שני אלה שמרת, הרי ההצלחה צפויה לך.

הדבר תלוי במשטר חיים שלם ובתגובה מידית לפעולת אויב מסוימת:

הכיבסת סוף סוף את התחתונים הלבנים אחרי שלושה שבועות ברפש ותלית אותם בפתח העמדה? החשת קור בלילה בשוחה ולבשת את הסודר הלבן שסרגה לך רותי?

ההציקה עליך קיבתך ורצת פעם אחת באלכסון דרך השדה במקום בשביל לאורך גדר הצבר? "נמאס כבר לזחול, נעבור את השטח בריצה קלה?"

"או מה יש אם נשארה כאן ערימת עפר קטנה ולא אשבור לי את הגב לסחוב אותה לשיחים בשכ" מיה; מי זה ישים אליה לב?"

"והארנבת ההיא בדיוק חסרה לנו בצהריים — תביט איך אני משכיב אותה בצרור אחד!" "הלא לא נישאר כאן בלאו הכי אף רגע אחרי שנגמור להתחפר; רק לזאת מתכים כדי להזיזנו. שמא לא נחפור את השוחות בכלל?"

לא! כל אלה אסורים ועולים בחיים — ואם לא בשלך, הרי בשל חברך אליו משכת את הכדור או את הפצצה.

ותגובה מידית:

"מה זה היה? ירו עלינו? מאין?"

אכן. ובינתיים כבר פגע בך הכדור השני. לו נפלת ארצה מיד, לו זחלת למחסה, לעמדת אש, לו פתחת והשבת באש, לו הודעת על עמדת הצלף לצות המרגמה — אולי הירייה היתה עולה לו ביוקר. אך בינתיים נפגעת אתה, וחברך שיבוא להוציאך יתהו גם הוא מטרה מצוינת לאותו הצלף. שמא תקרא אליו שלא יתקרב? כמובן! סליחה, שכחתי שאיבדת את ההכרה, ואינך יכול עוד לקרוא אליו...

מסתבר שבחזית יש משטר, והוא שונה מן האזרחי ואכזרי ממנו, ויהיה עלינו להתרגל אליו. (על ידי צחצוח סמלים? הרי זה דוקא הדבר האסור ביותר בו!) — לאט לך, מיד נגיע לזאת.)

למשטר זה צרה אחת. יש להקפיד על כל תג

מתגיו; משטר זה מקיף וכולל את כל שטחי החיים במלואם. רק חיים לפי משטר זה מאפשרים לנו לפעול את הפעולה אשר לשמה גוייסנו — עשיה קשה ומסובכת שיש ללמדה; וללמדה יש דוקא כעת, כי אז, בחיות, נחיה על כרחנו באותו המשטר ולא תהיה לנו ההשגחה ללמוד את המקצוע.

יש, אם כן, למצוא פשרה, שמצד אחד תאפשר לנו ללמוד את מקצוע הצבא, ומאידך גיסא — להתרגל כבר למשטר החיות, כדי שנוכל לפעול בשעת קרב.

נתרגל כבר עתה להתאים עצמנו למשטר, שאין אנו רגילים בו; משטר המסדיר פרטים רבים בחיינו, שאין אנו רגילים שיוסדרו מבחוץ; משטר העלול להשתנות מדי בוקר.

היום כלי האוכל על המגבת והנעלים על המיטה — מחר המגבת תלויה על הקיר ליד הלי האוכל והנעלים על הרצפה.

נתרגל היום לסגל עצמנו במהירות לכל משטר, וברגע הנכון נסגל עצמנו למשטר הקרב, המשתנה אף הוא, עם כל חומרתו, בלי הרף, ומי שאינו שם לב לשינוי (מוטב לא להשתמש היום בחפירת הקשר לעמדת המקלע; האויב העתיק הלילה את המקלע שלו חששים מטר ימינה ושולט עליה עכשיו...) — משלם את המחיר.

והתגובה המידית?

נעים יותר בכל זאת, שהתובע את התגובה המידית הוא המפקד ופקודותיו בשעת התס"ח או אף צעקותיו שעה שהוא "תופס" אותך בהליכה המרד שלת המזקפות אותך כחור עין — ולא כדור הצלף שלעיניו נתגלית.

ושוב אתה שואל: "מדוע, אם כן, הפקודות חסרות ההגיון? מדוע הצחצוח, הברק, הישור, שדוקא הם האסורים בקרב? מדוע לא תקנות כרוז משטר הקרב, אם כבר אי אפשר להגשימו במלואו?"

ושוב אותה התשובה: זמן.

עלינו להקדיש מינימום של זמן להגשמת המשטר, על מנת שישאר לנו מכסימום זמן ללמידת המלאכה; ואם כי אפשר, ללא ספק, לפתח משטר שידרוש ממך

התנהגות דומה לקרבית, ויחד עם זאת יכריח אותך לדקדק בפרטים רבים ושונים — מבלי שהדבר יגוול מזמנך יותר מן המשטר הנהוג. הן תודה, כי לא תגר שים כל משטר אם לא תחול עליך ביקורת מתמדת. במפקדים ומדריכים המסוגלים לביקורת זו גדול המחד סוד עוד יותר מאשר בחיילים טירונים.

מבט אחד דיו להבחין בישור רע בשורה של עשרים איש, בתגיה הכובע האחד בשורה שאינו מצוצה, בגרגיר החול האחד בקנה המבריק, כיצד תבוצע הביקורת על אי-ישור, ולו האמנותי ביותר? על עמעום ברק במידה בלתי קבועה?

זו הסיבה העיקרית לסתירה המדומה — לא "צורה צבאית" קדושה, כביכול, שקיבלנו מזרים, מתוך מסורת שבטלה ושנשארה זרה לרוחנו.

תצדק — כמוכן — בטענה, שיש לזכור תמיד מה מטרת כל הישור והצחצוח, ולא לראות בהם, "מטרה קדושה" בפני עצמה, שבלעדיהם אין הצבא ראוי לשמו. כי אז לא נוכל לזכור כי ההיפך הוא הנכון, וכי לצבא בקרב, הזמן היחיד בו הוא מגיע למילוי תפקידו בשלמות ולמיצוי מטרתו, הזמן בו הוא פועל כצבא, דוקא אז אין מסוכן לו מהם, שמירת המשטר, מצד אחד, יחד עם הזכרון שאין המשטר אלא אמצעי, מצד שני — הם המאפשרים לצבא את מילוי תפקידו בזמן רגיעה: ההכנה למלחמה.

איני מתאר לי, כי כבר שכנעתי אותך, ודאי יעבור עוד זמן עד שתתרגל למשטר הצבאי ותשלים עם חומרותיו (תוך כדי ריטון, כמוכן, זהו זכותו היסודית של החייל!). אם רק הצלחתי לעורר בך הלכי מחשבה בכיוון מסוים, כך שתנסה, בבוא הזמן, למצוא את ההגיון שבמשטר, ותאמין, ולו גם בחצי לב, כי יתכן ובכל זאת מסתתר הוא אי שם, רב לי בהישג זה. מובטחני שתגיע לתשובה וליחס הנכון לכל בעית המשטר והנהוג בצבא, אף אם לא תסכים עמי בכל הפרטים. ליותר איני יכול לקוות בשיחתנו הראשונה.

שלך,

חייל

בשדה המערכה אין עוד מקום ללימוד; שם, פשוט, עושה האדם את אשר ב יכולתו לעשות, למען השתמש, הלכה למעשה, במה שכבר ידוע לו מקודם. ומכאן נובע גם משום מה — אפילו בשביל מעשה לא-רב — חייב אדם לדעת הרבה כבר מקודם, — ולדעתו היטב.